STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

NYHETSBREV DECEMBER 2020

Innehåll

Anders Gustavsson: Redaktörens ruta....2
Rektors rapport....3
Ordförandens rapport....4
Nye rektorns rapport....7
AU:s kvartalsrapport....8
Redaktionskommitténs årsrapport....11
Lokalavdelningarnas årsrapport....11
Vetenskaplig krönika i Strömstads Tidning....12
Debatt....13
Vad händer med vår välfärd: Här står vi....16

Anders Gustavsson: Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson: Editor´s Corner

Fysiker Lars Broman skriver sin sista rapport som rektor för Strömstad akademi.

Ryggkirurg och styrelseordförande Peter Fritzell rapporterar om viktiga händelser inom Strömstad akademi under år 2020.

Informatikforskare Per Flensburg tillträder som ny rektor för Strömstad akademi den 1 januari 2021. I sin rapport redovisar han sina planer med tanke på akademins framtid. Den nytillsatta marknadsföringsgruppen kommer att få en viktig uppgift i det kommande arbetet.

December månads krönika i Strömstads Tidning den 19 december skrevs av **didaktiker Åsa Morberg**. Hon argumenterar för bibehållande av skolor på landsbygden.

Förslag till nya krönikor i Strömstads Tidning skickas till **Mariana Back** med adress: mariana.back@tekniskamuseet.se.

Ekonom John Fletcher kommenterar historiker KG Hammarlunds inlägg i föregående nyhetsbrev. Fletcher fortsätter också artikelserien ”Vad händer med vår välfärd?” Denna gången är temat Här står vi!

Didaktiker Åsa Morberg är författare till Acta Academiae Stromstadiensis nr 54 med titeln Academic personal essay as dynamic scientific writing: a research and developmental project for students studying to become teachers in finding their professional identities, http://stromstadakademi.se/AAS/AAS-54.pdf

Etnolog Anders Gustavsson har författat Acta Academiae Stromstadiensis nr 55 med titeln Women and Men in Fishing Communities on the Swedish North-Westcoast, http://stromstadakademi.se/AAS/AAS-55.pdf

Företagsekonom Rune Wigblad framhäver i en debattartikel i Strömstads Tidning de lägre underhållskostnaderna med magnettåg i framtiden jämfört med höghastighetståg med en topphastighet på 250 kilometer i timmen.

Forskare inom teknik och social förändring Lars Ingelstam har gett ut boken *Systemen, överflödet och det gemensamma,* 317 sid, Atlas akademi/Premiss 2020.
ISBN 978-91-8907708-9.

Psykolog Gunnar Windahl har i Fria skriftserien FFS publicerat nr 16 med titeln Gunnar Windahl: Gunnar Windahls samlade nedslag i beteende- och samhällsforskning i Strömstad Akademis Nyhetsbrev åren 2015- 2020,

Barnläkare Gudmund Bergqvist ansvarar för den nya prepublikationsserien, PPS, där nummer 2 och 3 har utkommit. PPS Nr 2 IIsolation of ribonucleic acids from cells stored at ambient conditions following critical-point drying and inspection under scanning electron microscope, Rojin Bozkurt, Rolf Nybom, Lennart Wetterberg, and Håkan Karlsson. Nr 3 GRIN3B and PCSK4 gene variants on chromosome 19p13.3 in therapy- resistant schizophrenia that exhibits clozapine-responsiveness: Case report of four patients, Eva Lindholm Carlström, Jonatan Halvardson, Sven Ove Ögren, Lars Feuk, Lennart Wetterberg,

Psykolog Gudrun Olsson har i videoserien SAV 19 publicerat föreläsningen I metaforernas landskap. Om livet, döden och kärleken. http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-19_Olsson.pdf

Litteraturvetare Torsten Rönnerstrand har i videoserien SAV 20 publicerat föreläsningen Elena Ferrante. http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-20_Ronnerstrand.pdf

Barnläkare Gudmund Bergqvist har skrivit rapport om arbetet inom lokalavdelningarna under det fjärde kvartalet 2020 och en

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

årsrapport om arbetet inom redaktionskommittén.

Farmakolog och sekreterare Marylou Wadenberg har skrivit rapport om arbetet inom arbetsutskottet AU det fjärde kvartalet 2020.

Försök att värva nya medlemmar till Akademin, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till per.flensburg@stromstadakademi.se .

Jag önskar nya bidrag till januarinumret 2021 av Nyhetsbrevet med deadline den 27 januari 2021 till

anders.gustavsson@ikos.uio.no .

Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning.

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, och videoserien under adressen: gudmundbergqvist@hotmail.com.

Rektors rapport

Lars Broman

Så har det blivit dags att skriva avskedskrönika som rektor. Men 1 januari när jag inte är rektor längre så blir jag friare att skriva utifrån egna åsikter utan att förankra min text i akademin. Så ni som läser nyhetsbrevet kommer säkert att få läsa texter från mig också framöver.

Redaktör Anders har bett mig skriva lite om akademins första tid fram till nu. Om akademins tillkomst på initiativ av Aadu Ott, Erik Hofrén och mig skrev jag i antologin Inre och yttre verklighet 2011, www.stromstadakademi.se/AAS/AAS-1.pdf , kapitel 1, sid 4-8, så det är ni välkomna att läsa där. I mina memoarer - om de nu någonsin blir färdigskrivna! – finns ett nästan färdigskrivet kapitel som heter Strömstad akademis första 10 år. Ett litet utdrag ur kapitlet visar att de ursprungliga 6 ledamöterna vid starten 10/9 2008 hade vuxit till 27 som installerades i Fars sal i Strömstads stadshus den 26/6, 2009 under vår första akademiska högtid. Idag är vi en bra bit över 100 ledamöter – hedersprofessorer, förordnade och stödjande ledamöter.

Viktigt under åren har ju varit de årliga akademiska högtiderna strax före eller efter midsommar, vilka dels innehållit våra årsmöten och lite festligheter för ledamöter och deras gäster, dels korta populärvetenskapliga föredrag till vilka också allmänheten varit inbjuden. Vilka dessa föredrag varit de tio första åren finns i skriften Presentationer under Strömstad akademis akademiska högtider 2009-2018, www.stromstadakademi.se/FSS/FSS-12.pdf . Att bläddra igenom skriften och läsa alla rubriker gör att man önskar att man hade varit där och lyssnat! Det blev ingen akademisk högtid i år pga pandemin men fjolårets presentationer finns i Abstracts of papers presented at the Scientific Festival in Strömstad 17-20 June 2019, www.stromstadakademi.se/FSS/FSS-11.pdf .

Från början har vi också haft månatliga elektroniska nyhetsbrev; de senaste 6 årens finns på www.stromstadakademi.se/wp2/nyheter/ . Med början 2011 har den elektroniska skriftserien Acta Academiae Stromstadiensis publicerats med till idag 55 titlar. Med början 2013 har den elektroniska Fria Skriftserien publicerats med till idag 16 titlar. Nya serier är Pre-prints och Videos – i den senare hittar ni min presentation Strömstad akademi: tillkomst och historia: www.stromstadakademi.se/SAV/SAV-16_B-roman.pdf som spelades in i oktober. Alla dessa finns på vår hemsida www.stromstadakademi.se .

Några speciella projekt har vi genomfört under åren, vilka har lett fram till antologier; se hemsidan. Först och störst var projektet Barnbarnens århundrade som vi drog igång 2013 och som engagerade 30 ledamöter. ”Barnbarnens århundrade” är det 21a århundradet, som vi som är aktiva i akademin bara kommer att uppleva en del av medan vi har barnbarn som kan uppleva århundra-

dets slut. Antologin gavs ut som bok 2016 och i AAS-serien 2017, www.stromstadakademi.se/antologier/Barnbarn.pdf. Vi har också varit värd för en internationell konferens, 12th International Symposium of Renewable Energy Education ISREE 2017 med deltagare från sex världsdelar, www.stromstadakademi.se/antologier/ISREE.pdf.

Stort tack till alla ni ledamöter som medverkat till att göra Strömstad akademi till det fantastiska Institut för avancerade studier som vi är idag. Min roll har väl varit främst som brobyggare mellan er – jag har försökt leva upp till mitt efternamn ”Broman”. Det har varit fantastiska år som jag haft förmånen att samarbeta med er. Och det ska inte vara slut än – jag blir ju kvar som aktiv ledamot efter 1 januari 2021.

Ordförandens rapport

Kollegor i Strömstad akademi,

December har fortsatt fokuserat på Covid-19, och hela året har präglats av denna pandemi. Inför 2021 har vi dock fått hopp i o m den intressanta utvecklingen av ett vaccin. Aldrig förr har forskarsamhället stått så enig och samarbetat så intensivt kring framtagandet av en läkemedelsprodukt. Istället för att, som vanligt, hålla sina upptäckter hemliga för att på så vis skaffa sig ekonomiska fördelar, har alla företag och andra aktörer omedelbart delat med sig av sina kunskaper. Det är på samma sätt som jag ser att Strömstad akademi fungerar. Tvärvetenskapligt, öppet, transparent och ödmjukt. Övergripande och hjälpande helt enkelt.

Så har till exempel antologin ”Forskarkarriärer” givits ut i maj på vårt förlag. Här reflekterar tretton forskare över sina gärningar, vad dom gjort rätt och vad som kunde gjorts annorlunda. Boken är en guldgruva för yngre forskare som står i begrepp att ge många år av sina liv i forskningens tjänst. Man kan hitta antologin, och även andra, både på Hemsidan; http://stromstadakademi.se/wp2/publikationer-2/antologier/ , och den kan beställas via tex; https://www.boktugg.se/forlag/46119/

Antologiverksamheten har fortsatt i överenskommen god takt, och under första halvåret 2021 räknar Redaktionskommittén, under ledning av Gudmund Berqvist, att kunna ge ut den dagsaktuella boken ”Epidemier”, där drygt tio ledamöter diskuterar ämnet både ur ett aktuellt och ett historiskt perspektiv.

På AAS skriftserie, under ledning av Anders Gustavsson och Gudmund Bergqvist, har flera publikationer presenterats, liksom också videoföreläsningar. Man kan hitta materialet via Hemsidan; http://stromstadakademi.se/wp2/publikationer-2/

Flera lokalavdelningar, och under det senaste kvartalet framför allt den i Göteborg, har tillsammans med Rotary presenterat en Webinar-serie med aktuella och spännande ämnen. Så hade till exempel hedersprofessor Annika Dahlström den 7/12 en presentation; ”Han, hon och hjärnan”. Jag uppmanar alla lokalavdelningar att dels tänka på möjligheten att delta i varandras presentationer, dels att skapa egna föreläsnings- och diskussions-Webinar som alla i akademin kan delta i. Det bör vara ett vinnande koncept i dagens läge, men också i framtiden. Den 27/1 räknar till exempel Faluavdelningen preliminärt med att kunna erbjuda ett Webinar under rubriken ”Pandemier i historien, idag och i framtiden”, med deltagande av både Tomas Bergström och Bode Janzon som presentatörer, och där akademins ledamöter är välkomna att delta. Tillställningarna är komprimerade och tar inte mer än 1,5 timme.

Tvärvetenskapliga projekt har fortsatt att diskuteras via ”Brainstorm”- möten på nätet, och i dagsläget är två på gång under ledning av dels Carl Olivestam, dels av Marie-Louise Wadenberg. Flera andra grupper är under uppstart. Verksamheter som dessa med fokus på ”verkstad” bör vara det som akademin i framtiden fokuserar på.

För att skapa en accepterad grund att stå på i dessa arbeten har framtidsgruppen under

2020 arbetat med att ta fram förslag på en struktur som kan användas som administrativ hjälp både internt och externt, och hela året har i mycket präglats av diskussioner mellan framtidsgruppen och AU. Gruppen har inkommit med flera rapporter som beskriver hur man ser på både arbetet som det bedrivs i akademin idag, och hur man anser att det bör ske i framtiden. Mycket handlar om att beskriva en struktur som kan ses som relevant då akademin i olika sammanhang söker anslag, det må vara inom ramen för olika forskningsprojekt eller till akademin som helhet. Gruppens rapport har diskuterats på det extra Årsmötet i oktober, då den lades fram i form av en motion. Sedan har arbetet fortsatt, både inom gruppen och inom AU och i samarbete, för att sammanställa det som bedöms som relevant för akademin att använda i sin verksamhet. En slutsammanställning kommer att läggas fram för Styrelsen i mars 2021, och för Årsmötet i sommar/höst. Jag och AU vill tacka Åsa Morberg och John Fletcher i gruppen för ett stort och viktigt arbete, där vi menar att de punkter som gruppen föreslagit med avseende på strukturen i olika uppdrag med fördel kan användas för att allt i framtiden ska vara alldeles klart. AU har efter intern diskussion och efter vissa kompletteringar ställt sig bakom gruppens förslag på skrivningen:

1. *Ett förslag föds gällande en verksamhet i akademin. Här spelar det ingen roll hur 'födelsen' går till. Det kan vara ett projekt initierat av en grupp eller en enskild ledamot.*
2. *Förslaget tas upp för beslut på rätt nivå: AU/styrelse/årsmötets uppdrag till styrelsen. Mellan Styrelsemöten och Årsmöten innebär det att det mest praktiska bör vara att förslaget tas upp med AU som har uppdraget att arbeta utifrån Årsmötets och Styrelsens beslut.*
3. *Efter beslut formuleras en preliminär uppdragsbeskrivning. Här kan till exempel AU och förslagsställaren tillsammans hjälpas åt.*
4. *Samtliga ledamöter i akademin bjuds in att delta i projektet. Information och marknadsföring är viktigt.*
5. *Intresserade ledamöter bildar en projektgrupp och bearbetar uppdragsformuleringen tillsammans med 'uppdragsgivaren' (AU/styrelsen). Den centrala aspekten är vilken strategisk fråga som ska besvaras. När man enats om det slutliga uppdraget startar arbetet. Viktigt att fastställa en rimlig ambitionsnivå utifrån de förutsättningar som föreligger. I detta skede bör en konsekvensanalys genomföras med avseende på möjliga utvecklingar.*
6. *Med hänvisning till punkt 5, måste det finnas en insikt om att det, under arbetes gång, kan uppkomma omständigheter som innebär att uppdraget måste förändras. Detta tas då upp med arbetsgivaren och ett modifierat uppdrag formuleras.*

Det har diskuterats i AU att fortsatt arbete med tanke på framtiden skulle skötas av en grupp ledamöter under till exempel namnet Utvecklingsgruppen? Det blir en fråga för Styrelsen, och AU förbereder frågan inför dess nästa möte i mars. Möjligen kan, efter löpande information, beslut tas per capsulam dessförinnan.

Något som också diskuterats flitigt i AU under året har varit, och är fortsatt, ekonomin, och vilka fonder och stiftelser som kan vara aktuella vid ansökning om forskningsprojekt. En sammanfattande lista på sådana, till hjälp för våra ledamöter, är sammanställd och kommer inom kort att kunna hittas internt på Hemsidan.

AUs arbete finns i kvartalsvis (Q4) sammanfattad form på Hemsidan, och också i Nyhetsbrevet, som ges ut varje månad under ledning av Anders Gustavsson.

Hemsidan har fortsatt utvecklas under Pers ledning. Carina Blom, tidigare behjälplig med bokföringen men det arbetet har nu övertagits av vår "nye" kassör, KG Hammarlund, har utsetts till att hjälpa till med hemsidesarbetet från och med årsskiftet. Ca-

rina är van webbredaktör och ansvarar sedan många är för hemsidan i svensk ryggkirurgisk förening.

En intressant fråga för en akademi som fortsätter att växa, ett flertal nya ledamöter har tillkommit under året, är hur vi ska kunna tillåtas få kontakt med varandra. Två falanger finns idag, en som menar att det inte ska gå att få tag i alla ledamöters mail-adresser eftersom det skulle kunna innebära en onödig belastning via ledamöters ”mailkorgar”, dels en falang som menar att det ska gå att hitta alla ledamöters adresser via uppgifter på den interna, inloggade, sidan. Vi får se vad Styrelsen/Årsmötet till slut rekommenderar.

I detta sammanhang vill jag också be alla ledamöter att skicka sitt uppgraderade CV till Webbredaktören Per Flensburg, så att dessa kan göras tillgängliga på Hemsidan. Utgå från att endast en A4-sida behövs; en bild och sedan en kort beskrivning med avseende på meriter och intressen och pågående verksamheter. En länk till publikationer och annat material kan med fördel bifogas.

Några viktiga händelser i akademin under 2020.

I januari avled, som tidigare meddelats, en av akademins grundare och centralgestalt, Aadu Ott. Hans minne, och betydelse för akademin, är bevarat i tacksamt minne!

Akademins initiativtagare, Lars Broman, fyllde 80 år i oktober, och i december gjorde en annan avgörande viktig ledamot, Anders Gustavsson, detsamma. Att räkna upp alla de som lagt grunden till, och bidragit till den fortsatta verksamheten i Strömstad akademi, är inte syftet med denna sammanfattning, och jag tackar alla er som bidragit till både den pågående och den framtida verksamheten! Jag känner mig stolt att få ha representerat Strömstad akademi under det gångna året.

Reflektion 1. Christina Hultman, vår nyvalda vice ordförande (se tidigare Nyhetsbrev), är på bättringsvägen. Dock är det ”en bit kvar” och Mariana Back, vår nuvarande vice ordförande, har accepterat att fortsatt fungera som sådan under åtminstone första kvartalet 2021, kanske också ända fram till Årsmötet i sommar.

Reflektion 2. Anders Gustavsson, prorektor i Strömstad akademi. En avgörande viktig person för att fortsatt publicera skrifter från alla akademins ledamöter, och ansvarig för bland annat vår skriftserie AAS, har fyllt 80 år. Åren spelar som vanligt ingen roll i Strömstad akademi! Vi fungerar inte utifrån ålder, men istället utifrån kunskap och hur vi på bästa sätt kan kommunicera denna kunskap till alla intressenter.

Reflektion 3. Redaktionskommittén under ledning av Gudmund Bergqvist har varit, och är, avgörande viktig för akademins verksamhet. Löpande publiceras vetenskapliga skrifter via AAS på akademins hemsida; http://stromstadakademi.se/wp2/publikationer-2/aas/

Reflektion 4. Det är inte möjligt att nämna alla de ledamöter som arbetat/arbetar i akademins anda! ”Ingen nämnd och ingen glömd” som det heter i ett svenskt ordspråk. Stort tack till er alla!

Reflektion 5. Lars Broman avslutar vid årsskiftet sitt rektorskap i Strömstad akademi. Lars har varit, och är, en speciell person. Han är en tänkare och en ”doer” i en särskild division. Vi har under det gångna året hyllat Lars med bland annat en antologi som är tillgänglig på Hemsidan via AAS-publikationer och antologier. Tack Lars, och tack igen! Vi ska försöka förvalta ditt och dina medskapares (fr a Carl Olivestam och Aadu Ott) av Strömstad akademi i enlighet med era intentioner!

AVSLUTNING.

Stort tack alla kollegor och stödjande ledamöter för era insatser under det gångna året! Att få vara delaktig i alla era ansträngningar har varit priviligierat!

Med hopp om ett bra 2021

Peter Fritzell

Nye rektorns rapport

Per Flensburg

Jag har tidigare i min ansökan till rektor, i nyhetsbrevet från juni 2020 och i en krönika i Strömstads tidning 20 juni redogjort för mina visioner. Här ska jag ge lite mer handfasta planer.

Jag har gjort följande plan:

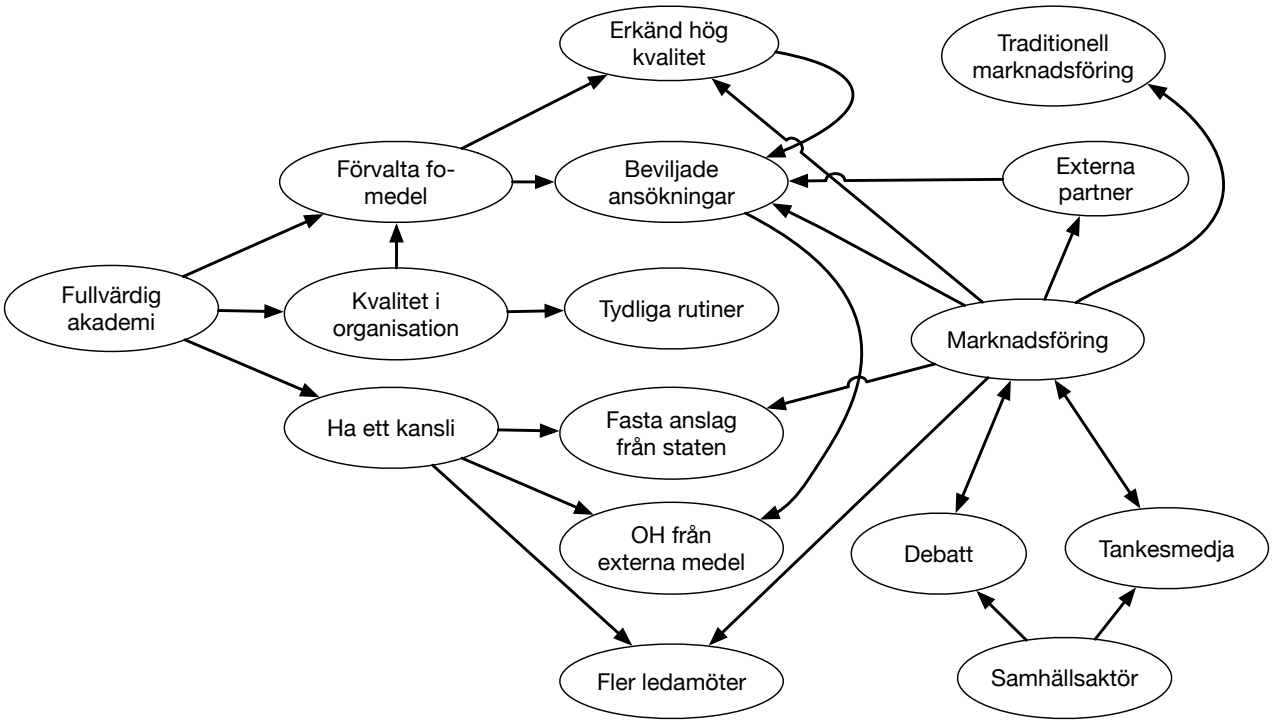

Den ska uttolkas så här: Vi vill uppnå en fullvärdig akademi, där ledamöterna kan bedriva forskning, delta i samhällsdebatten och skriva artiklar och böcker. För att uppnå detta behöver vi ha ett kansli, vi behöver kunna förvalta externa forskningsmedel och vi måste ha en tydlig och effektiv organisation av hög kvalitet. Ett kansli kan vi få genom fasta anslag från staten, det har varit huvudstrategin hittills, men är nu en av flera. OH från externa forskningsmedel bidrar också till kansliet. Ett tredje sätt är att medlemmarna blir så pass många att medlemsavgifterna kan finansiera delar av kansliet. Fler ledamöter får vi genom marknadsföring, fasta anslag från staten kräver också marknadsföring och lobbyism. För att kunna förvalta forskningsmedel måste vi ha kvalitet i organisationen och förstås få externa forskningsmedel. Dessa får vi genom att vi har en erkänd hög kvalitet på vårt arbete och att de externa aktörerna känner oss väl. Detta kräver marknadsföring. Vi ser att marknadsföring är en central aktivitet, namnet Strömstad akademi måste vara välkänt både i akademiska och politiska kretsar. För den sakens skull har vi tillsatt en marknadsföringsgrupp bestående av undertecknad, Åsa Morberg, Marylou Wadenberg och Carl Olivestam.

Marknadsföring kan ske på traditionellt vis, t.ex. genom annonsering, broschyrer, riktad reklam via radio eller TV, men det är dyrt. Jag tror att ett bättre sätt är att synas ofta och tydligt i samhällsdebatten, att inte vara rädd för att komma med radikala men faktabaserade påståenden. Det räcker inte med en krönika i månaden i Strömstads tidning, det räcker inte med att Rune Wigblad skriver om maglevtåg så datorn glöder, vi måste alla, efter vars och ens förmåga bidra till att göra Strömstad akademi känt. Marknadsföringsgruppen har därför tagit fram en kort skrift i form av frågor och svar om Strömstad akademi. Tanken är att ledamöterna ska kunna använda denna text för att ge korta, koncisa

och lättbegripliga svar på allmänhetens frågor. Och även få svar på egna frågor, det finns förmodligen ledamöter som inte känner till akademins alla möjligheter.

Marknadsföringsgruppen har tagit upp en idé från framtidsgruppens arbete, nämligen tankesmedjan. Detta är ett forum där vi publicerar debattartiklar, intervjuer, gör utredningar, både enkla och avancerade, både på eget initiativ och på uppdrag. Vår profil är tvärvetenskap och vi har även ett namn, nämligen ”Tvärtänkt”. Tanken är att vi så småningom ska bli så efterfrågade att vi delvis kan ta betalt för våra utredningar. Webinarier och undervisningsmaterial kan också publiceras här. Marknadsföringsgruppen utreder vidare vad som krävs och mottar gärna idéer.

När ni läser detta står 2021 för dörren, kanske det redan har inträtt och jag är ”rektor” istället för ”rektor designatus”. Det är ett stort ansvar men vi är fantastiskt många duktiga ledamöter så jag har gott hopp om att 2021 blir ett bättre nytt år!

Per Flensburg

AU:s kvartalsrapport

Sammanfattning av arbetet i arbetsutskottet/AU Strömstad akademi fjärde kvartalet (Q4), okt-dec 2020.

Marylou Wadenberg

Arbetsutskottet (AU) består av

- Lasse Broman - rektor,
- Peter Fritzell - styrelseordförande,
- Anders Gustavsson - pro-rektor,
- Mariana Back – vice styrelseordförande;

extra inbjudna:

- inkommande rektor för 2021 Per Flensburg
- inkommande Vice Ordförande Christina Hultman (23/7 endast; se nedan)*,
- Marie-Louise/Marylou Wadenberg, styrelsens och AUs sekreterare.

AU har telefonmöte (GoToMeeting) som regel 1ggn/månad, men under Q4 har det blivit betydligt fler i samband med extra årsmötet och Framtidsgruppens rapport och diskussioner kring denna.

Under Q4 har även vikarierande vice ordf. Bode Janzon samt kassören KG Hammarlund deltagit i AU:s sammankomster/möten.

Dagordningen för mötena har under kvartalet (Q4) bl a haft följande punkter/rubriker:

- Minnesanteckningar från föregående möte
- Framtidsgruppen
- Hemsidan
- Lokalavdelningarna
- Skriftserier/antologier; Nyhetsbrevet
- Krönikor i Strömstads tidning
- Ekonomi
- Planering och genomförande av extra årsmötet och styrelsemötet i oktober (fysiskt i Strömstad stadshus samt virtuellt via GoToMeeting)
- Ledamotsförteckning och tillgänglighet
- Motioner
- Övriga frågor

Övergripande information;

AU arbetar mellan Akademins årsmöten, som är det högsta beslutande organet, på uppdrag från Styrelsen och effektuerar löpande Årsmötets och Styrelsens beslut. Möten, under 2020 i huvudsak virtuella via programmet GoToMeeting, startar med en kort genomgång av föregående mötes minnesanteckningar. Därefter går man igenom de olika punkterna på dagordningen och diskuterar hur ärenden har avancerat sen förra mötet/lägesbedömning. Baserat på detta tar man sen beslut om hur man bör gå vidare i de olika frågorna. Vissa beslut kan bara tas vid styrelsemöten. I såna fall bereder AU dessa frågor inför närmast uppkommande styrelsemöte.

Ansvaret för de olika huvudpunkterna har fördelats mellan de personer som ingår i AU.

- Lars Broman har övergripande ansvar för: planering av Akademiska Högtiden, årsmöte, styrelsemöte och Vetenskapsfestivalen i Strömstad, ekonomiska frågor, kontakten med Strömstad kommun, samt med Strömstads gymnasium.

- Anders Gustavsson har övergripande ansvar för: föreläsningar, skriftserier/antologier, samt Nyhetsbrevet.

- Mariana Back har övergripande ansvar för: arbetet med Hemsidan och lagringen av Akademins dokument på Google Drive, uppdateringar och rutiner kring ledamotsförteckningen (tillsammans med Lasse), rekrytering av ledamöter för bidrag med krönikor i Strömstads tidning.

- Peter Fritzell har under denna period haft ett samlat grepp kring de stående punkterna på dagordningen (se ovan), samt ansvar för kontakten med Framtidsgruppen.

Ansvar för handhavande av vissa uppgifter (som t ex ledamotsförteckningen) har på senare tid successivt övertagits av inkommande rektor 2021 Per Flensburg.

Arbetsgrupper (löpande), såsom granskning av engelska texter (Marylou samt John Fletcher), lokalavdelningar (Gudmund Bergqvist), kurser (Åsa Morberg, Carl Olivestam), och Koster (Gudmund Bergqvist), har i vissa fall huvudansvariga (angivna inom parentes) utanför AU som då rapporterar främst till Peter Fritzell och Anders Gustavsson.

Utöver dessa, har Akademin sedan årsmötet i juni 2019 haft en grupp (Framtidsgruppen) bestående av Åsa Morberg, John Fletcher och under en viss tid Johan Vestlund, som har arbetat med att ta fram en långsiktig plan för Akademins utveckling.

Viktiga arbetsresultat under detta fjärde kvartal – Q4 2020:

Framtidsgruppen/F-gruppen: AU har tillbringat en stor del av sitt arbete under Q4 med att läsa och diskutera med F-gruppen kring deras slutrapport och utvärdering av arbetsprocessen. AU har planerat för styrelsemöte och extra årsmöte i oktober och delar av innehållet i F-gruppens slutrapport (såsom gruppens förslag till åtgärder/beslut för Akademins utveckling) förbereddes då också som motioner att ta till styrelsemötet och det extra årsmötet som hölls den 16 - 17 oktober (fysiskt i Strömstad Stadshus och virtuellt via GoToMeeting). Därefter har AU haft möten och diskussioner också kring F-gruppens utvärdering av sin arbetsprocess. Resultatet av dessa diskussioner kommer AU att ta med sig i sin beredning av frågor att tas upp på nästa AU-möte i januari 2021, på nästa styrelsemöte i mars 2021, samt på styrelsemötet och årsmötet i juni 2021.

Styrelse- och extra årsmötet i oktober: dominerades som angetts ovan av diskussioner kring F-gruppens motioner. Övriga motioner var t ex 'Månatliga föreläsningar online' och skapande av en 'Etik-kommitté'. I övrigt kan nämnas att styrelsen/extra årsmötet accepterade AU:s förslag att Bode Janzon tills vidare vikarierar på posten som vice ordförande för Christina Hultman som insjuknat och inte kommer att kunna delta i Akademins arbete på obestämd tid. Dock har flera ledamöter, inklusive Peter, haft telefonkontakt med Christina och hon är under rehabilitering.

Viktigt är också att nämna att valda delar av AU, Lars Broman och Peter Fritzell (samt även Gudmund Bergqvist), hade separata möten med olika representanter för Strömstads kommunstyre, t ex Kerstin Karlsson (L) och Mats Brocker (ordförande). Ett nytt rum har tilldelats Akademin i Stadshusets bottenvåning, och vi ser fram mot ett ökat samarbete med kommunen om vi får tolka Mats och Kerstin rätt. Men, som sagt, vi befinner oss i en ”obestämbar situation” i o m den pågående pandemin.

Hemsidan: Per Flensburg har ansvar för arbetet med hemsidan med stöd av Mariana Back och Jan Ternhag. Till dessa har även Carina Blom (tidigare verksam på ekonomisidan) nu anslutit sig som back-up till Per, varför Jans insatser inte längre kommer att behövas fr o m årsskiftet 20-21. Hemsidan har ett diskussionsforum. Detta forum har

den senaste tiden använts för kommunikation mellan AU och Framtidsgruppen kring de rapporter som gruppen presenterat som resultatet av deras arbete under drygt 1 år. Här kan också alla ledamöter träffas och dryfta frågor. Utvecklingen av Diskussionsforum ser AU som viktig.

Lokalavdelningarna, sammankallande/koordinator för samtliga lokalavdelningar är f n Gudmund Bergqvist. Arbetet i lokalavdelningarna är aktivt men har dock störts av pågående coronapandemi. Gudmund Bergqvist redovisar en separat sammanfattning av arbetet för Q4. Under Q4 har sammankallande i avdelningarna varit: Jens Allwood, Göteborg; Bode Janzon, Strömstad; Mariana Back och Carl Olivestam Stockholm/Uppsala (vikarierar för Christina Hultman). Sammankallande i Lund och Falun kvarstår som tidigare, dvs Bodil Frisdal och John Fletcher.

Antologier: Den 31 december är deadline för bidrag till antologin om Epidemier (Red: Anders Gustavsson m fl). Tolv ledamöter är engagerade.

Webinar. Peter har tryckt på om förslaget att ledamöter bidrar med föreläsningar och lägger på Akademins Hemsida. Detta borde vara ett framgångskoncept, inte minst med tanke på den pågående corona-pandemin som gör det svårt att träffas fysiskt. Det är viktigt att denna fråga hålls i av Redaktionskommittén, och att alla bidrag som läggs ut på Hemsidan är granskade och godkända av denna kommitté.

Brainstorming-möten för att få igång tvärvetenskapliga projekt: Ordförande Peter Fritzell har tagit initiativ till möten för att diskutera och bilda grupper av ledamöter som kan arbeta tvärvetenskapligt och inom det konceptet identifiera möjliga projekt. Ett första möte med AU och förtroendevalda hölls den 29/7 och ytterligare ett uppföljningsmöte hölls den 1 oktober.

Projekt med fokus på psykiatri och alkohol/drog-beroende – #3 (delmål) i Agenda 2030. (Christina Hultman,) - Marylou Wadenberg, Ulf Berg, Gudmund Bergqvist, Anders Gustavsson samt Lennart Wetterberg. Deltagarna i detta projekt har sedan sammanträtt 1 gång (den 15 dec) och påbörjat sitt arbete - MLW sammankallande.

Projekt om Tvärvetenskaplig forskning med etik som sammanbindande ämne; Carl Olivestam (och Christina Hultman). Detta projekt har också påbörjats - CO sammankallande.

För att summera: De viktigaste frågorna för AU har under Q4 2020 varit
i) Diskussion/ställningstagande till Framtidsgruppens rapport och utvärdering av processen;
ii) Planering och genomförande av extra årsmöte och styrelsemöte i oktober;
iii) Brainstorming/webinar kring tvärvetenskapliga projekt.
iiii) Webinar att lägga på Akademins Hemsida

Övriga frågor

Årsmötet 2021 i Strömstad. För närvande diskuteras tidpunkten för kommande Årsmöte som enligt stadgarna ska hållas i juni. Vi har konsulterat virologer i Akademin, och det är möjligt att vi måste försöka skjuta på mötet till augusti/september för att den massvaccinering som påbörjas inom kort ska göra ett fysiskt möte säkert. Beslut om detta kan förmodligen fattas av Styrelsen under Q1 2021.

Ledamöter är aktiva med bidrag/krönikor till Strömstads Tidning, och planering av aktiviteter i sociala medier – YouTube pågår (se ovan under Webinar).

Bode Janzon har nyligen, av hälsoskäl, avsagt sig uppgiften som vikarierande vice ordförande. Han kommer att kvarstå som aktiv i Lokalföreningen, Strömstad. Mariana Back har accepterat att kvarstå som vice ordförande under första kvartalet 2021, med eventuell förlängning fram t o m Årsmötet. Vi tackar Bode för mkt värdefulla insatser i AU.

AU har under Q4 2020 haft möten via GoToMeeting

Okt; 6, 9, 13, 27
Nov; 5
Dec; 3, 8, 10 med Framtidsgruppen, 14

Marylou har fört minnesanteckningar under AU:s möten. Dessa har granskats/reviderats av Peter Fritzell och därefter mailats till AU:s 4 medlemmar, till inkommande Rektor 2021 Per Flensburg samt till vikarierande vice ordf Bode Janzon och kassören KG Hammarlund.

Alla möten har genomförts virtuellt via teleuppkoppling (GoToMeeting).

Redaktionskommitténs årsrapport

ÅRSRAPPORT BETRÄFFANDE STRÖMSTAD AKADEMIS SKRIFTSERIER

Gudmund Bergqvist

År 2020 har varit ett år med många publikationer i akademins skriftserier. Detta har skett trots att, på grund av covid-19 pandemin, både den sedvanliga vetenskapsfestivalen i Strömstad och museums-lördagen i Falun blivit inställda. Redaktionskommittén har haft ett fysiskt sammanträde i mars och sedan online diskussioner inklusive ett formellt möte.

I den refereegranskade serien Acta Academiae Stromstadiensis (AAS) har publicerats sju skrifter varav två antologier. De senare har även utgivits som böcker. I den Fria serien (FFS) dvs debatt och dokumentationsserien, finns fem bidrag varav en antologi. I den år 2019 startade videoserien har lagts ut nitton videor varav sju utgör original. Resten är länkningar till föredrag av våra ledamöter på YouTube. I år startades även en prepublikationsserie (PPS) som har samma principer för publikationer som övriga stora pre-publikationstidskrifter. I denna serie finns nu 3 bidrag med ett flertal olika författare från olika universitet. Förhoppningsvis kommer denna serie kunna attrahera artiklar från olika lärosäten i framtiden. Akademin bör sprida nyheten.

Lokalavdelningarnas årsrapport

Lokalavdelningarna fjärde kvartalet 2020

Gudmund Bergqvist

Sammankallande

Uppsala Stockholm	Carl Olivestam, Mariana Back
Falun	John Fletcher
Malmö-Lund	Bodil Frisdal
Strömstad	Bode Janzon
Göteborg	Jens Allwood, Elisabeth Ahlsén, Gudmund Bergqvist

Perioden har karakteriserats av coronapandemin vilket har medfört att de flesta aktiviteterna har legat nere. Aktiviteter enligt följande har skett

i Falun 0

i Lund 0

i Stockholm 1 online från Karolinska Institutet

i Strömstad 0

I Göteborg har dock hållits online föreläsningar till en del i samarbete med Rotary Poseidon:

28 september Stephan Volmer Asta Zeneca. Om Coronavaccin

12 oktober Rune Wigblad om teknikvärdering (kan ses på SAV 18)

9 november Drogsituationen i Sverige med RNS ordförande Jessica Wikberg

7 december Annica Dahlström som talade om könsskillnader i hjärnan

Avdelningen har också haft samarbete med Immigrantinstitutet som har givit två föreläsningar

7 oktober Randi Myhre & Nour Al Mouselly ”Svenska på jobbet”

4 november Cenab Turunc ”Religionsdialog i Göteborg”

Samtliga föreläsningar har hållits via Zoom och det fanns möjlighet för akademins andra ledamöter att följa dem.

Ledarna för lokalavdelningarna har haft två telefonmöten.

Under 2021 planeras fortsatta zoomföreläsningar både från Poseidon och Immigrantinstitutet. Vi påminner igen om att dessa föreläsningar skall kunna ses av ledamöter i andra delar av landet om de fått länken till den aktuella föreläsningen.

Vetenskaplig krönika i Strömstads Tidning

Byskolan kan utvecklas till bycentrum

Åsa Morberg

”Skolan mitt i byn” är ett uttryck som ofta användes förr och uttrycket betonade skolans centrala roll. Om skolan ”mitt i byn” läggs ned, innebär det ett första steg mot hela samhällets avveckling. Först försvinner skolan, sedan läggs butiken ned och bensinmacken. Inga barnfamiljer flyttar ut och äldre tvingas flytta in till centralorten.

En skola är central på landsbygden, för förenings- liv, för kulturaktiviteter, för föräldrasamverkan, för bibliotek, för idrott och för kunskapsförmedling mellan generationerna. Att satsa på skolan är den viktigaste framtidsinvestering som kan göras. Skolan lägger grunden för ett starkare samhälle.

Det behövs ett annat sätt att se på skolor, skolbyggnader och skolors betydelse för en samlad verksamhet. Skolnedläggelserna handlar om att spara pengar, utan att detta har kopplats till en bredare samhällsekonomisk analys. Beslutsfattare, politiker och tjänstemän behöver tänka om och tänka nytt. Det handlar om att utveckla en hållbar livsmiljö för barn, unga, och andra som på alla sätt är nödvändig och ekonomisk lönsam.

Använd skolorna till kraftfulla, moderna och öppna bycentra. Utnyttja skolornas lokaler bättre och mera effektivt i besparingssyfte. En skola bör vara flexibel på olika sätt: den bör underlätta för ett samutnyttjande under skoltid och vara tillgänglig för annan verksamhet efter skoltid. Byskolor bör renoveras och anpassas till hållbar utveckling. ”Opinion bygga skola”, ett nätverk av arkitekter kan anlitas för innovativa moderna lösningar. Byskolorna kan utvecklas till levande och attraktiva bycentra och skollokalerna kan då nyttjas optimalt. Driftskostnader som värme, el, vatten och ventilation kostar dygnet runt och året om, men skollokaler står tomma stora delar av dygnet och det är oekonomiskt.

Tänk utanför boxen och öppna upp skolornas lokaler. Det kan handla om idrottshallen som används under kvällar och helger, men det kan också handla om matsalen som blir restaurang för seniorer eller som blir möteslokaler för det lokala föreningslivet eller undervisningssalar som används för vuxenutbildning på kvällstid. Det nya är att skolan som bycentrum är tillgänglig för alla.

Handikappanpassning behövs, om det inte redan gjorts. Skollokaler kan användas för studiecirklar, möten och andra aktiviteter. Det är en ekonomisk och hållbar lösning. Skolans lokaler står tomma större delen av dygnet och därmed större delen av skolåret och detta är ekonomiskt olönsamt. Idag finns nya sätt att organisera klassrummen och förvaringen av undervisningsmaterial kan ordnas så att klassrummen kan användas av andra utan att skolans verksamhet störs. Skolans idrottslokaler ger goda träningsmöjligheter för alla. Goda exempel finns inom EU.

Skolbiblioteket utvecklas till folkbibliotek. Vuxna möter barn och unga i en gemensam miljö. Barn gör rätt saker när det finns vuxna som stöttar och sätter gränser. Skolbiblioteket/folkbibliotek tjänar hela bygden.

Skolans hälsovårdsteam kan användas till provtagning till byns äldre. Skolhälsovården kan samverka med såväl kommuner som regioner. Enklare provtagning kan skolskö-

terskan klara av och byns äldsta behöver inte resa långt för provtagning.

Skolmatsalen öppnas upp för seniorer och fungerar som en trevlig restaurang för äldre bybor som kan få ett näringsriktigt och välagat mål mat. Servicen är ofta bristfällig för äldre i glesbygd. Skolans restaurang gör att äldre kan bo kvar och inte behöver flytta till centralorten. Måltidsmiljön blir lugnare om vuxna äter tillsammans med eleverna. En måltid är mer än maten på tallriken. Måltiden omfattar även rummet, sällskapet och stämningen.

Ett annat sätt att spara pengar är att flytta in flera verksamheter i skolans lokaler. Bland annat delar av socialtjänsten och omvårdnaden. Att utnyttja skolans lokaler maximalt är en stor vinst ekonomiskt, hållbarhetsmässigt men också socialt. Skolan som bycentrum blir en plats där lokalsamhället kan samlas. En skola som är full av liv över flera av dygnets timmar och årets dagar tillför ökad trygghet och samhörighetskänsla. En öppen skola skapar delaktighet, intresse och engagemang och blir något man värnar och tar hand om.

På så sätt kan vi skapa en positiv samhällsutveckling på flera plan där skolan kan bli en viktig samlingspunkt, ett bycentrum.

Debatt

Trafikverket vill öka underhållskostnaderna på framtidens järnväg

Insändare i Strömstads tidning av Rune Wigblad, 23 dec 2020

Trafikverket har beställt en konsultrapport om snabba landtransporter från Ramböll, som pläderar för framtida tåg med topphastigheter på 250 km/h. Underhållskostnader exkluderas dock i rapporten.

Vi får därför ett förslag till framtidssatsning med dramatiskt ökade underhållskostnader. Istället borde magnettågsalternativ med minst 70% lägre underhållskostnader utredas seriöst.

Trafikverkets generaldirektör gjorde redan i augusti 2018 en pudel och erkände i SvD att underhållet på tågsystemet borde ha prioriterats långt tidigare i Sverige. Idag säger sig Trafikverket vara på väg att prioritera annorlunda i ”inriktningsplaneringen”, men är det verkligen så?

Med stigande förvåning noterar jag att Trafikverket har beställt en framtidsinriktad rapport från konsultföretaget Ramböll om snabba transporter där underhållskostnaderna är exkluderade.

Ramböll pläderar för höghastighetståg 250 km/h, men dessa skapar helt nya och omfattande underhållsproblem. Figuren (se bilden) visar att den blandade trafik (Mixed traffic), som Ramböll-rapporten pläderar för, ger dramatiskt ökade underhållskostnader vid högre hastigheter. Varför finns inte detta med i Rambölls kalkyl?

Figuren på nästa sida har tagit med data från testanläggningen för magnettåget Transrapid under 20 år samt data från det tyska höghastighetståget ICE med topphastigheter 250 km/h och högre. Detta är siffror med mycket hög grad av beprövad erfarenhet.

I jämförelsen mellan magnettåget Transrapid och blandad trafik (mixed traffic) är det minst fyra gånger så höga underhållskostnader för höghastighetståg 250 km/h jämfört med magnettåget.

Exkluderingen gjorde att Ramböll varken gav en rimlig livscykelanalys eller en korrekt samhällsekonomisk kalkyl för jämförelse.

Deras slutsats om att höghastighetståget (250 km/h) ”ger en mer jämlik fördelning av nyttor till ett betydligt lägre pris” blir helt felaktig. Det finns stor potential att införa billigare biljettpriser på magnettågen just på grund av de mycket låga underhållskostnaderna.

Varför vill Trafikverket och Ramböll pressa den gamla tekniken till dess bristningsgräns, när magnettåg har mycket lägre friktion? Magnettågets vagnar flyter ju på banan. Detta objektiva faktum ger det låga underhålls-

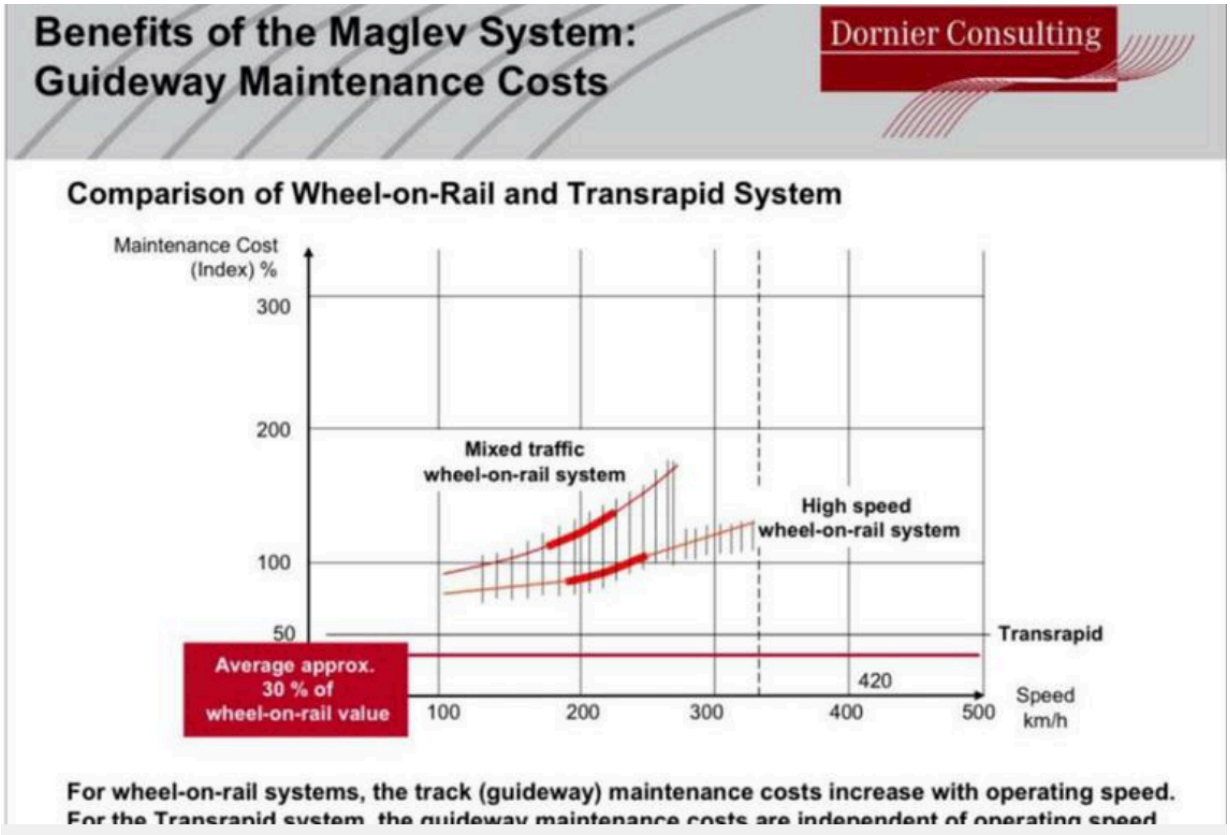

behovet. Ramböll-rapporten borde ha utrett detta seriöst. När får vi en sådan utredning i Sverige?

John Fletchers svar till KG Hammarlund

Instämmer i vad du skriver om min brist på nyanser! Ämnet spänner över många ämnesområden – och jag är amatör på de allra flesta. Men, vad ska en amatör som bryr sig om svensk demokrati göra?

Du säger att jag ”formulerar en nyliberal vision”. Hur skulle du beskriva en ’nyliberal’ i praktiska, konkreta termer? Min ambition är att tänka utifrån vad vi i dag tror oss veta om mänsklig natur.

Jag har försökt beskriva min bild av hur vi människor fungerar i tidigare artiklar, främst *Bilder av människan* och *Dagens bild av människan*. Du finner dem i Fria Skriftserien under rubriken *John Fletcher, Vad händer med vår välfärd?* Den bilden bygger på en lång rad böcker och artiklar av bland många andra Aron Antonovsky, Lasse Berg, Victor Frankl, Yuval Noah Harari, Steven Pinker, Matt Ridley.

Det problem jag tycker mig se är att dagens välfärdssystem utgår från att vi ’brukare’ kommer att luta oss mot systemen bara när det är nödvändigt. I praktiken har emellertid systemets ’möjligheter’ blivit ’våra rättigheter’, inte minst i åldersgrupper som inte upplevt något annat. Vi är med andra ord inte så goda som systemkonstruktörerna ursprungligen tänkte. En effekt är att systemet saknar incitament som uppmuntrar oss medbörjare att klara oss själva i högre utsträckning.

Mer om detta senare i den kommande artikeln *Ett samtal om framtiden . . .*, vilken du finner på Fria skriftserien.

Instämmer i vad du säger om ’förebyggande lagstiftning’ – i princip! Det svåra är att avgöra var gränsen går till ett frihetsbegränsande förmynderi. Där spelar lagstiftarens (och väljarens!) människobild en avgörande roll. Mer om detta längre fram

Ja, visst hänger balans- och resultaträkningarna ihop! Min poäng är att samma verklighet beskrivs på två helt olika sätt beroende på om man tänker ’optimistiskt’ eller ’tragiskt’. Balansräkningen tar inte hänsyn till

att den statistiska ögonblicksbilden inte fångar upp hur det stora flertalet individer startar långt ner i lönepyramiden och sedan med ökande erfarenhet och skicklighet klättrar uppåt genom de statistiska kategorierna! Den är statisk. Resultaträkningen visar vilka förändringar som skett under en viss tidsperiod men fångar inte absoluta nivåer. Den är dynamisk. Här ställs frågan: Ska vi 'rätta till' statistiska medelvärden för kollektiv av individer – eller utgå från individers personliga utveckling?

När du säger att John Rawls tänkande kring rättvisa är en 'användbar' utgångspunkt får jag bekymmer! Hur skulle ett sådant samhälle etableras och leva vidare? Det förefaller förutsätta att samma "goda elit" som jag resonerat om tidigare tar befälet och 'ordnar' åt oss andra. Hur länge förblir den eliten god? Jag kan inte komma på någon situation i historien där en auktoritär elit inte förr eller senare har utnyttjat sin makt till egen fördel.

En annan sak, vad är 'rättvisa'? Är det att 'samhället' (den goda eliten) ser till att alla får samma möjligheter i livet – och hur långt ska vi i så fall gå? Kompensera för olika medfödda talanger, för olika uppväxtmiljöer, för ??? Och återigen – hur skulle en sådan 'kompensation' genomdrivas? Vad ska man för jämlikhetens skull ta ifrån den som föds med mycken talang? Vilken roll tillåts den enskilde individens önskemål att spela?

Det här får mig att ställa frågan: *"Vilken nedärvd utrustning bär vi med oss enligt dagens forskning – och vilken sorts samhälle tar bäst hänsyn till den utrustningen?"*.

Våra förfäder överlevde därför att de kunde hantera både de dagliga behoven av mat och skydd för avkomman – och det oväntade och farliga. De var stöttåliga.

När liberaler och socialdemokrater mot slutet av 1800-talet började använda sin politiska makt för att bygga välfärdssystem var det dominerande behovet att skydda arbetare i jordbruket och industrin mot ohämmad exploatering. Därför blev stötskydd välfärdsbyggets signum. För de engagerade liberalerna var det en fråga om anständighet – människor skulle helt enkelt inte behöva ha det så djävligt. För dem var stötskyddstanken naturlig när det gällde människor som saknade varje form av skydd.

För politiker som utgick från bilden av människan som oändligt formbar och därför såg samhällsbygget som ett jobb för experter, samhällsingenjörer, var ett "uppifrån-", snarare än ett "nedifrån-bygge" naturligt. Stötskyddet var den självklara modellen. Här dyker den cyniska tanken upp att ett stötskyddsbygge också ger ett bra underlag för att ta och behålla makten. Alternativet, att lämna utrymme för människor att bli mer stöttåliga, och därmed mera självständiga, är inte lika lockande för ledare som "vet" hur samhället ska utformas.

Stötskyddsinställningen är i dag vanligast på vänsterkanten, medan man på högerkanten lutar mer åt stöttåligheten som önskvärd modell för välfärden. Sedan måste jag tyvärr konstatera att inte heller den politiska högern i Sverige tycks vara särskilt intresserade av stöttåligheten som modell.

Stötskyddssystemet utgår från att människor kan skyddas mot livets stötar utan att låta sig bli beroende av detta skydd. De väntas ta emot det som behövs (sjukpeng, A-kassa, föräldraförsäkring, vab-peng, ekonomiskt bistånd, . . .) och sluta begära mer när det inte längre behövs.

Det mest extrema exemplet på den inställningen är nog socialbidraget, eller försörjningsstödet som det kallas numera. Den som får försörjningsstöd och samtidigt lyckas dra in litet pengar på eget arbete förlorar omedelbart lika mycket av stödet. "Tanken" är att då behöver man ju inte hela biståndet – och människan "behöver ju inga belöningar för att handla rätt". I stötskyddsvärlden behövs inga incitament till ansvarstagande eller kloka livsval.

Mot det omtänksamma stötskyddet står **stöttåligheten**. Det är ingen "snäll" modell. Den säger:

"Det är i första hand du själv som har ansvaret för att kunna färdas väl genom livet! 'Samhällets' uppgift är att skydda dina

grundläggande fri- och rättigheter, inte att ta hand om dig!".

Inom den ramen ska alla få samma möjligheter att utvecklas utifrån sina förutsättningar – samtidigt som olikheterna människor emellan välkomnas! Där olikheterna välkomnas får alla det bättre – även om det sker i olika takt. Det är tack vare olikheterna som utveckling alls är möjlig.

En prioritering av stöttåligheten leder garnska säkert till ökade skillnader i samhället – i varje fall statistiskt. Då är det viktigt att fråga sig vad som händer ökar den enskilda individens deras möjligheter att utvecklas och skapa ett bättre liv för sig själv och sin familj.

Du invänder mot att jag påstår att "företagaren genom sina goda idéer och hårda arbete har skapat något som andra är villiga att betala mer än produktionskostnaden för" och pekar på alla anställdas bidrag. Visst är det så! Men om du ser på vår utveckling under de senaste par hundra åren är det ett påtagligt faktum att företag startas av någon eller några företagsamma människor med en idé. De investerar i utveckling och produktionsmedel – och anställer medarbetare. Investerarna blir själva rikare när företaget blir framgångsrikt – och fattigare när det hela inte fungerar, vilket sker i en tredjedel av alla nystarter. Medarbetarna har blivit oerhört mycket rikare genom löneutvecklingen – och den allmänna välståndsutvecklingen. BNP per capita har 40-dubblats på de senaste 200 åren.

Vad allt detta handlar om är att söka svar på frågan:

Vad kan vi, du och jag och alla andra, göra för att förbättra våra möjligheter att hantera kommande svårigheter?

Vad händer med vår välfärd: Här står vi

Vårt välfärdssystem byggdes utifrån den obegränsade/utopiska synen på hur människan fungerar.

John Fletcher

Våra politiker – och många av oss andra – byggde vårt välfärdssystem utifrån följande (inte alltid tydligt uttalade) förutsättningar:

- **Människan är en produkt av sin miljö**.
  Därför kan en god elit fostra sina medborgare till att bli ansvarstagande individer.
  I elitens 'uppfostringsuppdrag' ingår att så långt som möjligt skydda människor mot livets olika stötar.
- **Människor tar emot stöd från 'samhället' enbart när detta behövs.**
  Därför behövs det inga materiella incitament till kloka beteenden – det vore att förolämpa medborgarna.

De försök som gjorts att forma individer på det här sättet har inte fungerat någonstans i världen. Man har:

- underskattat det genetiska arvets betydelse för utvecklingen av människors personlighet.
- överskattat elitens förmåga att vara och förbli god. Otämjd makt leder nästan alltid till missbruk.
- överskattat människors förmåga att 'uppifrån' bygga system som tar hänsyn till den komplexa verklighet som bildas av miljoner människors individuella ambitioner och behov.
- underskattat individens behov av att från sitt eget perspektiv se livet som begripligt, hanterligt och meningsfullt.
- underskattat styrkan hos ekonomiska incitament.

Vi har byggt samhällssystem som förväntas klara gruppers *genomsnittliga* behov, inte enskilda individers. När resultatet har visat

sig otillfredsställande har det för det mesta lett till att den sociala ingenjörskonsten givits ännu mer plats, med ännu fler detaljregleringar.

Det märks inte minst på de områden där socialdemokratin lagt extra möda på att skydda ”massorna”, arbets– och bostads-marknaderna. Där ser man tydligt hur svårt/omöjligt det är att ’ta ansvar för andras räkning’. Det leder nästan alltid till en växande djungel av regler och direktiv, allt för att se till att allting blir bra för ”dom” – och ändå blir det för det mesta inte det. Dagens murar kring arbetsmarknaden och bristen på bostäder gör att Sverige har stora grupper som är arbetslösa – samtidigt som tillväxten hämmas av bristen på arbetskraft (Det här skrevs ’före corona’. Nu behöver vi tänka ’efter corona’.)

Jag tror att de allra flesta politiker arbetat – och arbetar – i bästa välvilja. Problemet är att man tar sig vatten över huvudet när man försöker ersätta miljontals människors egna avväganden och beslut med centrala system som konstrueras på stort avstånd från verkligheten. Ett annat bekymmer är den ‘oemotståndliga’ frestelsen att bygga byråkratiska imperier med hänvisning just till det ständigt växande ‘behovet av stötskydd’.

Vi behöver acceptera att:

- de ekonomiska och mänskliga förutsättningarna för dagens välfärdssystem är överspelade;
- inga andra än vi själva kan ta hand om den nödvändiga anpassningen;
- om vi väntar och ser kommer vi att möta en finansiell – och demokratisk – kris.

Vilken sorts välfärdssystem ska vi bygga på utifrån våra nya kunskaper? Det här är min uppfattning:

- Det är bara när vi vågar tillåta individer att bygga själva som vi kan fånga all den kunskap och erfarenhet som vi alla har bär med oss från tidigare generationer.
- Individen – och därmed vår demokrati – kan fungera (och finansieras!) enbart när individen ser sitt liv som begripligt, hanterligt och meningsfullt.
- Individen kan se sitt liv på det sättet enbart inom ramen för hens utveckling mot en ökad stöttålighet.
- Ett framtida välfärdssystem behöver fokusera på att:
  - ge individer starkare skäl att vara sparsamma med våra gemensamma medel
  - känna stolthet när de driver och utvecklar de företag som finansierar vår välfärd
    – och vårt välstånd
- Våra lagstiftare behöver testa nya lagar mot kriterierna:
  - öppnar den här lagen nya möjligheter för människor att ta ett större ansvar för sina egna liv?
  - skapar den här lagen incitament för människor att ta det ansvaret?

I vilken riktning ska utvecklingen drivas?